

152. löggjafarþing 2021-2022
168. mál

Um breytingu á lögum nr 85/2018

Umsögn frá Hvítasunnukirkjunni Fíladelfíu

Það er alltaf fagnaðarefni þegar tekin eru skref til þess að verja hópa í viðkvæmri stöðu gegn mismunun eða kúgun hverskonar. Sérstaklega má fagna því að hér sé lagt fram frumvarp sem gengur svo langt í að tryggja aðgengi fatlaðra að allri þjónustu.

Í greinargerð með frumvarpinu kemur fram til hvaða aðila var leitað varðandi samráð. Þar kemur fram að trú- og lífsskoðunarfélög áttu þar enga fulltrúa ólíkt öðrum sem breytingin nær til. Lítið sem ekkert er vikið að stöðu trúfélaga í frumvarpinu eða greinargerðinni með því og ekkert fjallað um þá spennu sem felst í því að mörg trúfélög viðurkenna aðeins tvö kyn og eitt form hjúskapar.

Í greinargerðinni eru nefnd nokkur dæmi um hverskonar mismunun lögnum er ætlað að taka á, þau taka taka til verzlunar og þjónustu (bakstur á köku og gistiþjónusta) en ekki er ljóst hvort t.d. starfsemi trúfélaga fellur þar undir. Talað er um að lögin eigi um alla þá þjónustu sem stendur almenningi til boða, hvort sem greitt er fyrir hana eða ekki. Mörg trúfélög hafa boðið upp á hjónavígslur óháð trúfélagsaðild, fellur sú þjónusta undir gildissvið laganna?

Þó svo að vissulega sé fjölbreytni í viðhorfum trúarbragða heimsins til málefna á borð við skilgreiningu á hjónabandinu, viðhorfum til kyns og kyntjáníngar - þá er það mjög algengt innan trúarbragða að skilningur á hvoru tveggja sé þröngt skilgreindur.

Skilgreiningin á því sem telst til áreitnis vekur upp ýmsar spurningar.

Eins og áreitni er skilgreind í frumvarpinu þá telst til hennar:

Hegðun sem tengist kynþætti, þjóðernisuppruna, trú, lífsskoðun, fötlun, aldri, kynhneigð, kynvitund, kyneinkennum eða kyntjáníngu þess sem fyrir henni verður og hefur þann tilgang eða þau áhrif að misþjóa virðingu viðkomandi og skapa aðstæður sem eru ógnandi, fjandsamlegar, niðurlægjandi, auðmýkjandi eða móðgandi fyrir viðkomandi.

Ekkert í þessari skilgreiningu felur í sér að hinn ásakaði hafi ásetning eða sé einu sinni meðvitaður um neikvæð áhrif á þann sem upplifir áreitnina.

Hegðun sem hefur þau áhrif að misþjóa virðingu, eða sem viðkomandi upplifir sem móðgandi, nægir til þess að þessi lög nái yfir hana.

Í ljósi þeirrar umræðu sem skapaðist þegar lög gegn guðlasti voru afnumin er þetta mjög áhugavert frumvarp. Það sem trúaðir upplifa sem guðlast er hegðun sem hefur þau áhrif að vera móðgandi, misþjóa virðingu og þegar um ræðir eitthvað sem á sér stað á opinberum vettvangi upplifir trúað fólk það sem fjandsamlegar og ógnandi kringumstæður.

Það er mat undirritaðs að þessi skilgreining á áreitni sé of víð. Orðin í *Óþökk viðkomandi*, voru tekin út því þau þóttu óþörf. Ef áreitnin er þannig að manneskja sé tekin fyrir og að henni veist með móðgunum og svívörðingum er auðvitað óþarfi að hafa þetta skilyrði, það er augljóst. Af lestri frumvarpsins má skilja að upprunalega hafi þessi skilgreining á áreitni verið notuð í lögum gegn mismunun á vinnumarkaði. Ef markmið upprunalegu skilgreiningarinnar var að vernda gegn kynferðislegri áreitni á vinnustað, sem getur birst í daglegu samstarfi eða samskiptum tveggja einstaklinga sem tengdir eru vegna vinnu, er skiljanlegt að einhver tengi „í óþökk“ við þolendaskömmun. Auðvitað er kynferðisleg áreitni í óþökk þolanda og ekki á hans ábyrgð.

Þetta frumvarp á hinsvegar við um mun víðtækari og fjölbreyttari kringumstæður, skilgreiningin á áreitni byggir á upplifun eins aðila og er mjög opin.

Sem fulltrúi trúfélags óttast ég að þessi skilgreining muni leiða af sér tilefnislaus og skaðleg málaferli fyrir trúfélög.

Ástæða þessa ótta er ekki sú að trúfélög séu almennt með áreitni gagnvart fólki. Ástæðan er sú að við boðun heimssýnar sem er ekki allra er algengt að einhver bregðist illa við. Fólk móðgast án þess að verið sé að tala til þess sérstaklega eða umfram aðra eða með nokkrum illvilja. Kristin predikun hefst á orðunum *gerið iðrun*. Þannig predikaði Jesús. Það er eðli kristinnar boðunnar að storka gildum sem stangast á við hana, kalla fólk frá einni heimssýn til annarrar. Það er margra alda reynsla kirkjunnar að á hverjum tíma séu einstaklingar sem firrast við kristna boðun, móðgast, finnst að sér vegið eða sjá kirkjuna sem óvin sinn. Það hefur ekki og mun ekki breytast.

Ef viðburðir trúfélaga, sem eru opinir öllum almenningi, falla undir lögina má búast við málsóknum.

Það er væntanlega ekki tilgangur frumvarpsins að banna frjálsa tjáningu trúar, sérstaklega ekki þar sem frumvarpinu er ætlað að vernda fólk á grundvelli trúar.

Sem fulltrúi trúfélags finnst mér óljóst hver staða trúfélaga verður ef lögina taka gildi, þeirri óvissu sem snýr að starfsemi trúfélaga þarf að eyða.

Í frumvarpinu er einnig tekið á mismunun hverskonar. Óbein mismunun er þegar aðstæður eða skilyrði fyrir þátttöku eða hlutdeild eru þannig að þau útiloki einhvern vegna þeirra þátta sem frumvarpið tekur til. Að vísu er klausa um að slíkt sé stundum hægt að réttlæta með lögmætum markmiðum - en hvað ef mismununin stafar af þeim þáttum sem frumvarpið tekur til? Hver ákvarðar hvenær markmið eru lögmæt?

Er trúfélögum heimilt að setja eigin skilyrði fyrir því hverja það gefur saman í hjúskap?

Er trúfélögum heimilt að kenna kynlífssiðferði samkvæmt sinni trú t.d. í starfi með ungmennum?

Í öllum helstu yfirlýsingum og sáttmálum sem tryggja mannréttindi er trúfrelsi framarlega sem hluti af þeim réttindum sem á að vernda.

Það er því mjög eðlilegt að trú og lífskoðun sé vernduð í þessum lögum. Það virðist hinsvegar eins og þeim sé bætt inn í eftirá án þess að hugsað hafi verið fyrir því að lögin gætu skapað erfiðar kringumstæður fyrir þau.

Á heimsvísu er það útbreiddur skilningur innan flestra trúarbragða, í það minnsta eingyðistrúarbragða, að til séu tvö kyn og sköpun þeirra endurspegli Guð. Málefnið er því ekki bara tengt samfélaginu eða hjónabandinu, það snýr að sköpunarverkinu sem endurspeglar skaparann.

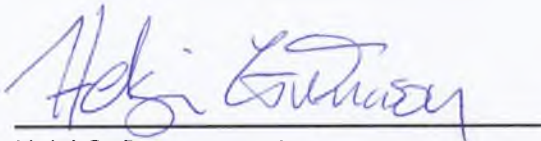
Það er mjög sterk hefð innan trúarbragða að það sé ekki okkar skilningur sem skilgreini Guð, heldur sé okkur ætlað að leitast við að skilja Guð eða vilja Guðs og nálgast Guð á hans forsendum. Mjög mörg trúfélög álíta sér ekki vera heimilt að breyta skilningi sínum á þessum málefnum, enda eru þau hluti af trúnni.

Þó það sé auðvitað misjafnt eftir hópum, þá er það í það minnsta ekki viðhorf þess trúfélags sem undirritaður skrifar fyrir, að það sé krafa að allir eigi að lifa í samræmi við hvernig við teljum okkur ætlað að lifa. Við erum ekki á móti frelsi eða mannréttindum annarra hópa. En við viljum fá að lifa í samræmi við okkar trú, tjá okkar trú óhindrað og geta vænst þess að börn okkar séu ekki jaðarsett eða þrýst til að taka afstöðu gegn trú foreldra sinna í skóla eða frístundastarfi.

Undirritaður telur það ljóst að frumvarpið er sett fram í góðum hug og með góðum vilja. Það er þó mat hans að huga þurfi betur að stöðu trúfélaga áður en frumvarpið verður að lögum.

Viðringarfullt

Fyrir hönd Hvítasunnukirkjunnar Filadelfíu

Helgi Guðnason, prestur